

socialmedicinsk tidskrift

Sjuttionde årgången häfte nr 4 1993

Redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Ann Appelgren, redaktionssekreterare
Elisabeth Natt och Dag, expedition

Redaktionsutskott

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge
Ulf Andersson, socialdirektör, Stockholm
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Arne Borg, direktör Äldrecentrum, Stockholm
Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå
Jan Ekholm, professor i medicinsk rehabilitering, Stockholm
Axel Fugl-Meyer, professor i medicinsk rehabilitering, Umeå
Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro
Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Sven-Olof Isacson, professor i socialmedicin, Lund
Lars-Göran Jansson, socialchef, Stenungsund
Ionie Oskarson, socialchef, Mölndal
Bengt Scherstén, professor i allmänmedicin, Lund
Jonny Schön, socialchef, Falun
Sune Sunesson, professor i socialt arbete, Lund
Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm
Gösta Tibblin, professor i allmänmedicin, Uppsala

Modeller för lokalt FoU-arbete i landsting och primärkommuner

Forskning och utveckling har under 1980-talet kommit att bli betydelsefulla och strategiskt viktiga frågor i såväl landsting som primärkommuner. Nya FoU-miljöer har vuxit fram utanför de traditionella universitetsinstitutionerna. Forskare från universiteten har flyttat ut till olika slag av regionala och lokala FoU-enheter och bedriver nu forskning inom eller i nära anslutning till sjukvården och socialtjänsten.

Även om kostnadskris och nedskärningar nu drabbar både hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns det en hel del som ändå tyder på att vi i framtiden kommer att få se en fortsatt utbyggnad av dessa verksamheter. Men framtiden för det lokala FoU-arbetet präglas givetvis av den osäkerhet som idag kännetecknar utvecklingen inom vård och omsorg. Det FoU-arbete som nu bedrivs vid vårdhögskolor, vid primärvårdens utvecklingsenheter, vid centrumbildningar, regionala stiftelser och FoU-enheter kommer säkerligen att påverkas av det pågående reformarbetet. Genomförda och planerade förändringar av huvudmannaskap (ÅDEL, vårdhögskolorna), hushållsreformerna och marknadstänkande med köp- säljsystem får konsekvenser för forsknings- och utvecklingsarbetets organisering och inriktning.

Detta temanummer av Socialmedicinsk tidskrift handlar om det lokala och regionala FoU-arbetets möjligheter och problem. Vilken utvecklingskraft rymmer den lokala forskningen i landstingens och primärkommunernas regi? Hur bör denna forskning lämpligen utformas? Vilka risker och fallgropar lurar på vägen? Är det möjligt att bedriva en kvalitativt god forskning vid de nya enheterna?

Vi har bött forskare från olika FoU-miljöer att reflektera över dessa frågor och redogöra för sina erfarenheter av FoU-arbetet. Det som förenar artikelförfattarna är deras erfarenheter av såväl forskningsverksamhet vid universitet som vid decentraliserade enheter. Förhoppningsvis kan deras synpunkter inspirera och väcka tankar av värde för den fortsatta utvecklingen av FoU-arbetet inom landsting och primärkommuner.

I de två inledande artiklarna behandlas den lokala forskningens möjligheter mer principiellt. Såväl mitt eget bidrag som i artikeln av Starrin & Lundberg betonas de unika möjligheter som det lokala FoU-arbetet ger genom sin nära relation till de s k kunskapsanvändarna. Denna närhet innebär en utmaning för forskaren att söka nya vägar för kunskapsutveckling och nya former för forskningsarbetet.

De två följande artiklarna tar upp FoU-arbetet vid primärvårdens utvecklingsenheter. Tomas Svensson belyser enheternas nuvarande inriktning och framtid utifrån en postenkät som ställts till FoU-enheter inom primärvården. Urban Janlert diskuterar, med utgångspunkt från sina erfarenheter i Norrbottens läns landsting, fördelar och nackdelar med centraliserade och decentraliserade FoU-modeller inom primärvården.

Vårdhögskolorna har på en del håll blivit viktiga resurser för hälso- och sjukvårdens FoU-verksamhet. Jan-Åke Mjureke redogör i sin artikel för hur Hälsohögskolan i Jönköping har blivit en drivkraft för landstingets FoU och efter vilka strategier man försöker utveckla denna. I andra landsting har man valt att kanalisera FoU-medel till särskilda institut och stiftelsebildningar. Ett exempel på detta är den satsning som landstinget i Värmland har gjort genom att inrätta Centrum för folkhälsoforskning. Per Gunnar Svensson rapporterar från de första årens verksamhet vid denna enhet.

Det lokala FoU-arbetet som kommit till stånd för att stimulera socialtjänstens arbetsfält diskuteras i de två avslutande temaartiklarna. David Gaunt visar, med erfarenheter hämtade från Socialtjänstens FoU-byrå i Stockholm, hur närheten till problemen är en viktig och underskattad faktor för ett gott forskningsarbete. Det låga symbolvärde som det lokala FoU-arbetet ofta har inom forskarsamhället borde uppvärderas, menar Gaunt. Ingalill Eriksson granskar i sin artikel idén om fältforskningsstationer, som på många håll upprättats som mötesplatser för forskare och praktiker inom socialtjänstens område. Nu håller de på att ändra karaktär. Forskning och utveckling (FoU) håller på att omvandlas till forskning och avveckling (FoA).

Sammantaget förmedlar artiklarna en bild av en omfattande kreativitet och utvecklingskraft i det lokala FoU-arbetet. Visst finns det fallgropar och problem, men också utvecklingsmöjligheter. Att diskutera hur man på bästa sätt skall ta tillvara och utveckla denna resurs är en viktig uppgift!

Roland Svensson

Gästredaktör för detta temanummer är Roland Svensson som är sociolog och högskolelektor vid Vårdhögskolan i Eskilstuna.

Temanumret har tillkommit med stöd från Landstingsförbundet.

Rättelse: I föregående nummer (2-3/93) av Socialmedicinsk tidskrift fick tyvärr Gunnar Brobergs artikel på sid 73 fel titel. Den rätta titeln är "Ras och fördomar".